

Archiwum Państwowe w Toruniu
ul. Rydygiera 16, 87-100 Toruń, Polska
87-100 Toruń, ul. Rydygiera 16, tel. 56 65 22 186
NIP: 525-000-000, KRS: 0000000000
Nr r-kb 32 1590 1500 0000 0000 5302 0244

Toruń-Rubinkowo
ul. Rydygiera

Toruń
AK
akcja "U"

Leszczyńska Helena
z d. Kodrzycka
ps. „Jonka”
UK: 515/515 Pom.

**SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI**

Leszczyńska Helena.....

J-22-515/515 Pom......

Tomek A 2.....

I./1. Relacja *k. 4 s. 1-6*

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację *k. 3 s. 1-3*

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —

III./5. Inne ...

IV. Korespondencja

.....

.....

.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne *k. 26*

VI. Fotografie *dawał i kronografi*

I/1. Delaja

1. Delaja Helenu Leszczyńskiej
opisane przez Elżbietę Zawacką
30.06.1981r., rkp. oryg. k. 3 s. 1-5
2. Wypisy z akt ADJ, mpis oryg. k. 1 s. 6

Relacja 515 Pam

Tornii, 30 VI 1981 A.

Leszczyńska Helena z d. Kodrzycka
ur. 17. X 1910 w Gąsienku pow. Wąbrzeźno
ukonieczona kilka klas szkoły niemieckiej i 4
klasy szkoły powsz. polskiej w Tornim oraz roczny
kurs handlowy

wyjechała w 1938 r. za męża z d. Tomasza Leszczyń-
skiego ofiarownika 1. Dywizji Pomorskiej (nie starosta)
młoda dojeżdżała, syn Karol ur. 1930, córka Roz-
płynie ur. 1941 r. [Syn dr. biologii papieża re-
motażysta w 1970 r., córka zamieszkała w Szwajcarii]
skłamała miasteczko Tornii - Runtinkovo, Rydygowa 14 F nr 8

W okresie okupacji mąż pracował jako stolarz w ka-
marach na Rudawie.
Mieszkała tak jak przed wojną przy ul. Stróżan-
skiej nr 12 w własnym domu, razem z matką
Helena i dziećmi

✓ RP W 1940 r. przyjechała z g. chorą z Reki i wyjechała
mąża do kompijarskiej. Reki stary przed wojną
w 31 PPK w Tornim, przetrwała tu dwó_miejs.

Helena została zaproszona przez Julez, Bole-
✓ RP Tana Rabinickę w 1943 roku. Ukonieczona
✓ RP razem z Szechtrowską w kursie samodzielnym
rolniczym w Jędrzejku, ul. Żółta 3
✓ RP Szechtrowski i Rabinicki, podoficerowie,
✓ RP należeli do PPK i zostali aresztowani w
sierpniu 1943; Rabinicki zginął w obozie.

- ✓ Helene mówi o Kozianowskim Adamie z Podgórze, że
był aresztowany w sprawie "Żbiki"
- ✓ na kartach niedziela też mowa "Żbiki"

Można było z obrotu w Maatliamun. 1945
W styczniu dla ZBOW. Dni przed, że materiał przed
wojną do PPS (przechodził z Krakowa) w sprawie
skupacji do PFT L. Helene mi mówiła w sprawie
wpisów, że tak wpisy podawali

- ✓ Po wojnie był w lwowskiej "Żbiki" pytał o jakiś
zapach (Helene - dotknęła widocznie - mówi, że ma
zostawić zadnego zapach)

Podczas wizji pro-
glądali książki.

„Lule” w opinii Heleny była bardzo zaangażowane 3.
w pracy konspiracyjnej. Helene przypomniała sobie,
że „Lule” wyjechała przez się prędko do Węgier
po wyjeździe Heleny w listopadzie 1943 z Węgier.

- Helene wraz z mężem została wywieziona do wsiół pracy
z Zborkiem Jaaleniem Witkowskiem w końcu 1942 r.
- ✓ 2. Przyjeździec z wielkimi pakami gazetek
w amerykańskich okularach, przyjechał do
Gdańska, adresy z kieszonki telef. Wysłano go do
skrynek pocztowych w Tomarzu.
 - ✓ 3. Tomasz amerykański przywiózł pakę gazetki „Over
Board” „Bourgeois Inform” z kopiami Sierpca. Helene
je rozdała. (tak pisał Szwed do ZBOWiD.)

Mez Heleny został aresztowany w rok małżeństwa dnia 6 V 43
pożnym wieczorem (adres podał przewodniczący Instytutu
w Szwajcarii), razem z Józefem Makulem, który pracował
w Bydgoszczy ale mieszkał w Głównym. Przyjeździec
jedną z nich był Graf. Zabrali też i ciekawie na Zborku,
który przyjechał jako pierwszy. Wziął on otworzyć
Helene nie wiedząc że czeka Gestapo. Ale Helene przemyślała
się do Łódki, ^{zanim wyjechała} Zabrali Zborka, Zborka, Krosia -
po dwóch gestapowców zabrała ich do 2 godzin.
Helene wiedziała, że w piwnicy są gazety, całej sterły.
a także przy pełen chlekiem pod kartoflami -
Razem z matką wano rozpalony opień w dwóch
pęczkach, zabrali również z kartoflami, prosto do
piwnicy. Tam staryty gazety do wiader a nie widać
polskie kieszonki. Gestapowiec pytał się co robił
Helene powiedziała że pęty polskie kieszonki. Przytakuje
i nie zamierzała się. Paliły kilka godzin, bo
papier bardzo źle się palił. Gestapowiec siedział
Helene sama wraz z innymi, że to była aluzja

- kłopot
nie było

przed domem na ławce samotnie stał dziecko.
Helene wiedziała, że przez Komuś udało jej się uciec, było
niebezpieczne. Właśnie Karolka Synkowa iść bawić się z młodszą
Kę na ławce i zdeptywać wytknięte kawałki papieru.

✓ 1P Po potłuczonym ^{7.11.43} zabrali Helene ^{i ojca} i matkę - matkę i prawną
młodszą księżkę zostawili z dziewczyną. Tam się z
nią pytał, czy wyjechać z literackimi esejami i innymi
kompromitującymi papierami. Nie wiedziała. Nie
przypuszczała, że urodził się wujek, który był
jakoś Polakiem.

Helene była u wyziumu ^{przez rok} wiedeńska o numerze
Złote z Friedrichshofem ^{przez rok} wiedeńska, który był ka-
refaktorem jak i ona. Friedrichshof mieszkał na Putz-
kauer. ^{Wiedeńskie odbyte się w roku 1943}
W wyziumie ^{osobno} mieszkał sekretarz oficy, młodszy o rok
patronik - ale on do morza się nie przyznał. To
był ^{był} austriacki. Siedział cały rok w pobliżu Heleny.

Helene musiała sprzątać w sekretarce wyziumu,
także po wyjściu z wyziumu. To jej młodszy, u
Stamferowej znalazł się patronik, u którego wyprawy
taka "Swinstre".
• Wyziumie - awant od sierpnia (po wyjeździe PAF)
było przepuszczenie, musiano wyziumie wyjechać do
Rydzowicy ^{patronik?}

✓ 1P Po wyjściu z wyziumu Helene została przez 2 tygodnie
nosząc dla wyziumu na ul. Prostej do jakiegoś kłosa
podoficyna (?) i ten pracownik że wyziumem ze wyje-
grodzieniem. Pracownik ^{przez} wiodł wyziumie zdoła
się do jakiegoś

✓ 1P W 1944 w ukrywaniu ^{kilka dni} w Heleny Irene Jankowski.
która musiała przejść na stopę ^{niepewnie}
Relacja spisana 20.11.81 E Zawacki

Gertapsona w domu koczowniczym po awenturze 4
Tameraz wbi stworzył Kocim i karat
[przedtem walczył o jasne] (Kochylny) (i matka) (i matka) (i matka)
szwagierka Mielinca

patric polski koczowniczy
Leony i dca w praktyce między koczowniczymi
mlotki (prawdopodobnie POZ) - blisko cały
wzrost, który jasny koczowniczy przy koczowniczym
promocji z lipca

W Tameraz koczowniczymi zmieszali w koczowniczymi, nie koczowniczymi
z koczowniczymi (nie koczowniczymi, z koczowniczymi)
Kochylny (1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100)

Koczowniczymi awenturami dca koczowniczymi i koczowniczymi
z koczowniczymi o koczowniczymi koczowniczymi i koczowniczymi
ojca awent.

koczowniczymi koczowniczymi 1/2 roku

W koczowniczymi po koczowniczymi z koczowniczymi
(a koczowniczymi w koczowniczymi koczowniczymi i koczowniczymi
koczowniczymi - koczowniczymi, nie koczowniczymi i koczowniczymi
koczowniczymi, jakie koczowniczymi koczowniczymi do koczowniczymi)
był zaproszony plot koczowniczymi (koczowniczymi i koczowniczymi
nie koczowniczymi)

Tameraz - ówczesny Dachsen, wódca

Wg E. B. koczowniczymi koczowniczymi dca koczowniczymi i koczowniczymi
w koczowniczymi koczowniczymi koczowniczymi i koczowniczymi
koczowniczymi koczowniczymi koczowniczymi i koczowniczymi
koczowniczymi koczowniczymi koczowniczymi i koczowniczymi

W koczowniczymi z koczowniczymi

LESZCZYŃSKA Helena z d. Kodrzycka
c. Jana Kodrzyckiego i Anny Waliszewskiej
§ 17.10.1910 Gałczewko, pow. Wąbrzeźno
+ 18.09.1985 Toruń

PZP-AK
Pomorze
Toruń

APT
spis 3
nr 191
/ZBOWiD/

ZBOWiD Legit. nr 0463737 ewid. nr 4422/TOR

/sprzedawczyni sklepowa, szwaczka/ ost. adres : Toruń, ul. Rydygiera 14f/8
osoba cywilna, czł. PZP - AK I 1943 - areszt. V 1943 /

Ur. w 1910 r. w Gałczewku, pow. Wąbrzeźno, c. Jana Kodrzyckiego, ko-
lejarza. W 1920 r. przeniosła się z rodz. do Torunia. Ukończ. szkołę pod-
i roczny kurs handl. W 1928 poślubiła Tomasza Leszczyńskiego, podof. zaw.
Do wybuchu wojny i na pocz. okupacji nie pracowała.

W 1943 za pośr. męża wstąpiła do PZP-AK w Toruniu /kto zaprz.?
Przeprowadzała kurierów i rozpr. gazetki " Orzeł Biały" i "Biuletyn
Informacyjny" oraz ulotki w jęz. niemieckim dla obywateli Gdańska.

7 maja 1943 areszt. z mężem Tomaszem i ojcem J. Kodrzyckim i osadzona
w więz. Gestapo na Wałach w Toruniu. Po paru m-cach przesłuchiwań,
w paźdz. 1943 wypuszczona /oświadczyła, że żyje z mężem w separacji i
nic nie wiedziała o jego działaln./, skierowana do pracy przymusowej
u rodzin niem. w Toruniu.

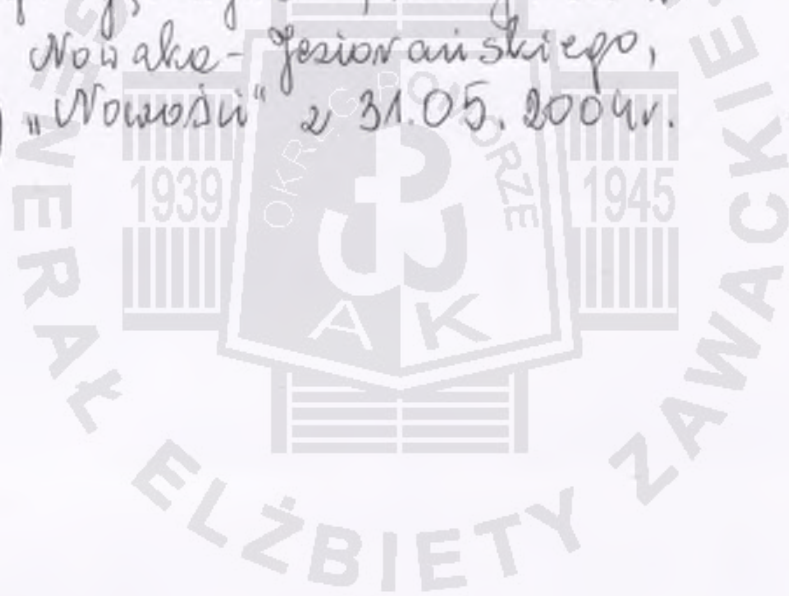
Po wyzwoleniu podj. pracę w Tor. S-pni Spoż. jako kierown. sklepu.
Od 1951 szwaczka w Tor. Zakł. Przem. Odzież., od 1958 renta inwalidzka.
Zm. w Toruniu w 1985 r.

Zob. też karty :

Leszczyński Tomasz , Krajewski Józef , Kozianowski Adam

ii. Materiały uzupełniające relexę: Leszczyńska
Helena

1. Irene Jęzielska-Nowak, biogram Heleny Leszczyńskiej do, Stowiska biograficznego konspiracji pomorskiej 1939-1945, napis omyg. k. 1 s. 1
2. Elżbieta Zawacka, biogram Heleny Leszczyńskiej, [w:] Stow. biograficzny konspiracji pomorskiej 1939-1945, Wyd. FRAPAK, t. XVIII, Tomii 1998, kserokop. k. 1 s. 2
s. 93
3. art. Zefimyn Jedrzejewski, Ukrywali w Tomuni Nowakę-Jęzielską, (kserokop.) "Nowości" z 31.05.2004r. k. 1 s. 3

LESZCZYŃSKA HELENA (ps. Janka) z d. Kodrzycka (1910-1985)

Urodz. 17.10.1910 w Gałczewku pow. Wąbrzeźno. Zmarła 18.09.1985.
Szkoła niemiecka i polska powszechna w Toruniu oraz kurs handlowy. *okupacyjny Toruń*

Adres: Rudak ul. Strzeżalska 12 własny dom.

W 1928 r. wyszła za mąż za ogn. Tomasza Leszczyńskiego I Dyon Pomiarów na Stawkach - Podgórz.

Zaprzysiężona przez B. Kalińską w 1943 r wraz z K. Szudzychowską. *ps. Julia Karimira*

Uczestniczyła w kursach sanitarnych odbywających się w domu Jagielskich, ul. Złota 3.

Przyjeżdżali do końca 1943 r. Zych i Żbik z pakami gazetek w jęz. niemieckim "Akcja N". Wieczorami wraz z Ireną Jagielską ps. Ewa adresowały koperty, wyszukując adresy Niemców z książek telefonicznych. *"Jeziorański z. Staufera Hitlerowi"*

Aresztowana 7.05.1943 r. wraz z ojcem. Osadzono ją na Wąłach. *Tomina*
Matkę i niewidomą teściową zostawiono w domu z dziećmi.

Helena była w więzieniu pół roku. Dowiedziała się o ucieczce Żbika, Filipskiego i Wąchorowskiego.

Kazano jej sprzątać w sekretariacie więziennym, musiała tam chodzić do pracy nawet po zwolnieniu z więzienia. Tam się dowiedziała, że u Stauferej znalazło Gestapo pamiętnik z notatkami. Po wyjściu z więzienia nosiła paczki do więzienia, które w ramach samopomocy przynoszono do domu Ewy Jagielskiej skąd Helena je zabierała do jakiegoś Niemca, który za wynagrodzeniem dostarczał je więźniom. *Przekazywała - grypsy* Przekazywała grypsy i tą drogą odbierała grypsy od więźniów.

W 1944 r. przez kilka dni ukrywała się u niej Ewa, która musiała przejść na stopę nielegalną.

Po wojnie ...

APAK, T.!

? Chrzanowski, Nowak-Jeziorański, I. Jagielska, Majewski Józef,

Leszczyńska H.

grupa Nowakowa - Jagielska

/ - / Irena Jagielska-Nowakowa

Leszczyńska Helena z d. Kodrzycka ps. „Janka” (1910-1985), kolporterka Akcji „N” KG AK w Toruniu.

Urodzona 17 X 1910 r. w Gałczewku pow. Wąbrzeźno; córka kolejarza Jana Kodrzyckiego i Anny z d. Waliszewskiej. Uczęszczała w Gałczewku do szkoły niemieckiej. W 1920 r., kiedy rodzice przenieśli się do Torunia, tu ukończyła polską szkołę powszechną i roczny kurs handlowy. W 1928 r. wyszła za mąż za Tomasza Leszczyńskiego, podoficera zawodowego, w 1939 r. w stopniu ogniomistrza I Dyonu Pomiarów

Art. 31 pał. Nie pracując zawodowo wychowywała dwoje dzieci. Mąż w czasie okupacji podpisywał DVL pracował jako ślusarz. Mieszkali we własnym domku na Stawkach ul. Strzałowa 12, razem z matką Heleny i jej teściami. Mąż był wcześniej zaangażowany w lokalnej działalności konspiracyjnej toruńskiego środowiska podoficerskiego. W końcu 1942 r. zaprzysiężony w AK jako punkt rozdzielczy prasy Akcji „N” biura Informacji i Propagandy Komendy Głównej AK. Magazyn podziemnej prasy mieścił się w piwnicy domu. Helena wyjeżdżała z prasą m.in. do punktów w Kowalewie i Golubiu, przeprowadzała

również kurierów i ukrywała ich po kilka dni. Razem z Ireną Jagielską (obecnie Nowak) ps. „Ewa”, kurierką szefa Sztabu KO, wypisywała stopy kopert adresowanych do Niemców przeważnie z Torunia i Gdańska, których adresy wyszukiwała w książkach telefonicznych. („Ewa” pracująca na poczcie dworcowej wsuwała pliki listów do worka z pocztą). U Leszczyńskich był też zapasowy punkt noclegowy dla kurierów. Na początku 1943 r. Helena została zaprzysiężona jako „Janka” przez Bolesławę Kalińską ps. „Lula”, kier. Referatu WSK Insp. Toruń, razem z Kazimierą Szudzychowską. Obie, przydzielone do rezerwowej Sekcji Sanitarnej Referatu WSK Garn. AK Toruń (którym kierowała Helena Kałamajska ps. „Klementyna”), ukończyły kurs sanitarny szkoląc się w mieszkaniu Jagielskich przy ul. Złotej 3. (Do końca okupacji nie znały nazwy organizacji, do której zostały zaprzysiężone – co było na Pomorzu nagminne ze względów bezpieczeństwa).

Dnia 6 V 1943 r. u Leszczyńskich gestapo założyło „kocioł”, czekając na kuriera Akcji „N” z Warszawy, Stanisława Witkowskiego ps. „Żbik” (o jego przybyciu zostało powiadomione prawdopodobnie podczas aresztowań dnia 5 V t.r. w punkcie kontaktowym w Skępem k. Lipna). Ujęto „Żbika”, gdy przybył po północy i zabrano go wraz z Tomaszem i ojcem Heleny do więzienia toruńskiego na Wałach. Helenę, odważną, sprytną, grającą „gapowatą”, gestapo zostawiło z dziećmi. Zdołała ona, mimo pozostawienia w domu dwóch gestapowców, wraz z matką spalić paczkę ulotek, przyniesionych z piwnicy w wiadrze z kartoflami; udawała gorliwość w nakazanym przez gestapowców paleniu polskich książek, do których wkładała ulotki. Dzieciom kazała zdeptywać na łączce nadpalone resztki papierów wydobywające się z komina. Wkrótce jednak została aresztowana. W sierpniu 1943 r., kiedy więzienie było przepełnione na skutek „wsypy” w organizacji PAP, potrafiła doprowadzić do tego, że zrobiono z niej pomocnicę kalifaktora, co umożliwiło jej udzielenie pomocy w udanej ucieczce „Żbikowi” i dalszym 6 więźniom. Służyła pomocą także innym więźniom. Przechowywała m.in. lekarstwa choremu na serce więźniowi płk. Rudolfowi Ostrihanskyemu (przygotowujący ucieczkę więźniowie zaproponowali mu udział, ale on nie wyraził zgody, uważając ją za beznadziejną). Sprzątając w sekretariacie więzienia (a musiała to robić także po wypuszczeniu na wolność) dowiedziała się i przekazała wiadomość, że u Staufferowej więzionej na Wałach w sprawie PAP, gestapo znalazło pamiętnik z wielu danymi. Helenę, która nie przyznawała się do niczego, zwolniono w październiku 1943 r., skazawszy ją na przymusową pracę służącej u Niemki. Wówczas odważnie nadal czynna w konspiracji, zorganizowała razem z Kalińską przekazywanie paczek dla więźniów

przekupiwszy niemieckiego policjanta, który razem z żywnością nosił grypsy. Ukryła również przez kilka dni poszukiwaną przez gestapo Irenę Jagielską.

Po wojnie Helena pracowała jako kierowniczka sklepu, a od 1951 r. jako szwaczka. W 1958 r. przeszła na rentę inwalidzką. Zmarła w 1985 r. w Toruniu i tam została pochowana.

AP Toruń, Akta ZBoWiD spis 3 nr 191; AP AK, T.: Jagielska I., Leszczyńska H., Leszczyński T., Witkowski S.; K o m o r o w s k i K., *Leksykon...; Śl. Konsp. Pom.*, cz. 1, 3.

*Śl. Konsp. Pomorskiej
1939-1945, Toruń 1998, w. IV, s. 93*

Elżbieta Zawacka

Ukrywali w Toruniu Nowaka-Jeziorańskiego

Tomasz (1902-1974) i Helena (1910-1985) Leszczyńscy

Trzydzięci lat minęło od śmierci Tomasza Leszczyńskiego, aktywnego konspiratora Armii Krajowej w Toruniu. Był człowiekiem skromnym, bardzo czynnym i ruchliwym, tym dotkliwiej musiał odczuwać swoje trwałe kalectwo, wyniesione z obozu koncentracyjnego w Mauthausen. Nie ałasował się jednak swoim clerpieniem ani zasługami. Podobnie jak jego żona, Helena.

Tomasz Leszczyński urodził się 8 grudnia 1902 r. w Oświęcimiu, a szkołę powszechną ukończył w Krakowie, gdzie też zdobył zawód ślusarza mechanika. Służąc od 1923 w wojsku, ukończył szkołę podoficerską w 2 PAL w Kielcach i następnie jako podoficer zawodowy został przeniesiony do Dywizjonu Pomiarów Artylerii 31 PAL, stacjonującego na Rudaku w Toruniu. Był tu instruktorem w Szkole Podoficerskiej Ośrodka Zawodowego Artylerii. W 1928 roku ożenił się w Toruniu z Heleną z domu Kodrzycką (ur. 17 października 1910 r. w Gałczewku, pow. wąbrzeski) i związał się z tym miastem na zawsze.

W ruchu oporu

Chłonny wleczy i odcytany (zgrupował wiele książek), ukończył 6 klas gimnazjum i przygotowywał się jako eksternista do matury. Rozwijał w wojsku działalność kulturalną, był kreatorem i aktorem toruńskiego amatorskiego teatru wojskowego. W stopniu ogniomistrza brał udział w obronie Warszawy. Po powrocie z niewoli, od 1940 r. pracował jako ślusarz w warsztatach komendantury poligonu (Truppen-

Helena Leszczyńska

ebungsplatz), która mieszkała się w koszarach na Stawkach w Toruniu. Włączył się do walki podziemnej, nawiązując kontakt z czynnymi już tam kolegami z zawodowego korpusu podoficerskiego i uczestniczył w akcjach małego sabotażu (powodowane awarii sprzętu wojskowego, remontowanie w warsztatach poligonowych).

W kwietniu 1941 r. podjął działalność konspiracyjną, w siałce AK. Zajmował się kolportażem prasy podziemnej i instrukcją AK w domu Leszczyńskich przy ul. Strzałowej 12 mieszkał z nimi tylko matka Tomasz i rodzice żony; piętro nie było wykończony, więc Niemcy nie zajęli za mało dla nich atrakcyjnego domu. Był tu magazyń rozdziałczy „Biuletynu Informacyjnego” AK, gazetki „Orzeł

Biały”, materiałów akcji „N” oraz punkt kontaktowy, w którym gościł m.in. sławny kuter Jan Nowak-Jeziorański. 6 maja 1943 r. przybyło do Leszczyńskich gestapo i aresztowało w założonym „kocie” przedstawiciela KG AK na woj. zachodnie, Stanisława Witkowskiego („Żbika”), a wraz z nim Tomasz Leszczyńskiego i jego teściwa Jana Kodrzyckiego (1888-1965). Osadzono ich na Walaach. Kodrzyckiego (zgiął osobę niepełną w rozum) po pewnym czasie zwolniono, a Leszczyńskiego, po śledztwach w Toruniu, Bydgoszczy i Poznaniu, przewieziono 24 października 1943 r. do obozu koncentracyjnego w Mauthausen-Gusen. Wykonywał tam katorżniczą pracę w kamieniołomach. Sparaliżowany, cudem ocalał życie. Miał całkowity bezwład nog, stał się kaleką, do końca życia nie chodził sprawnie.

Łączniczka AK

Dzielnie wspierała działania konspiracyjne męża, wychowująca syna i córki, pani Helena. Działała także samodzielnie, nawet po uwiezieniu męża w obozie; była łączniczką, opiekowała się kurierami AK, którzy zatrzymywali się w ich domu; wysyłała też przygotowane przez AK listy propagandowe do Niemców (tzw. akcja „N”). Na początku 1943 r. złożyła przysięgę pod ps. „Janka” i przeszła przeszkolenie sanitarne w komórecie AK. Zachowała się przytomnie w

Tomasz Leszczyński

czasie „kotła” w ich domu. Wykorzystała pretekst, że gestapowcy nakazali jej spalić polskie książki znajdujące się w mieszkaniu; wynosiła więc w wiadrach schowaną w piwnicy „bibułę”, kładła na wierzach książki i przynosiła to swęj teściowej, która spalała wszystko w piecu kuchennym. Niedopalone kartki „bibuły” ulatniały się z komina, więc Helena nakazała synkowi wdeptywać je w ziemię ogródka, pod pretekstem skocznej zabawy z małą siostrzyczką. Aresztowana następnie dnia po założeniu „kotła”, była pół roku więziona na Walaach; pomagała więźniom, przenosiła grypsy, wykonyując w więzieniu pracę sprzątaczką. Po zwolnieniu w październiku 1943 r. (czyna-wała, że żyła w separacji i nie wle-działa o konspiracji męża) nadal

angażowała się w prace konspiracyjne. Po wyzwoleniu 5 maja 1945 r. obozu Mauthausen, Tomasz Leszczyński poddał się najniezbędniejszemu leczeniu i wrócił w 1946 r. do Torunia. Przez rok jeszcze poruszał się tylko w wózku inwalidzkim. Od 1947 r. pracował jako kierownik sekcji oparkowań w „Spotem”, jeździł jako tako rowerem, miał kłopot największy z ruszeniem i zatrzymaniem się. Był, mimo kalectwa, pogodny, dowcipny i żywliwy ludzkiem. Pasjonował się nowościami nauki (wielki czytelnik „Probleatów”) i pożerał książki. Zmarł 26 marca 1974 r. w Toruniu i został pochowany na Stawkach.

Pogodna i życliwa

Helena Leszczyńska od wyzwolenia w 1945 r., była na Stawkach kierowniczką sklepu Toruńskiej Spółdzielni Spożywców, a od 1951 r. do przejścia na rentę w 1958 r., była szwaczka w Toruńskich Zakładach Przemysłu Odzieżowego. Mimo nieszcześ-cia, była pogodna i życliwa ludzkiem; po śmierci męża zamieszkała na Rubinkowie, przy ul. Rydygiera; słuchała chętnie muzyki poważnej, nadawanej przez stację radiowe Europy. Zmarła 29 sierpnia 1985 r., została pochowana w Toruniu obok męża na cmentarzu przy ul. Włocławskiej.

Tomasz i Helena mieli syna Leszka (ur. 1930, matura w Liceum im. Kopernika w Toruniu w 1950 r., skończył biologię i doktoryzował się na UMK, był pracownikiem naukowym Instytutu Rybnactwa Środładowego w Olsztynie, zmarł 2 czerwca 1974 r.), pochowany w Olsztynie) oraz córki Krystynę, zamężną Guzc (ur. 1941, mgr filologii polskiej, nauczycielka w Szczecinie, zmarła 2 marca 2004 r.).

ZEFIRYN JEDRZYŃSKI

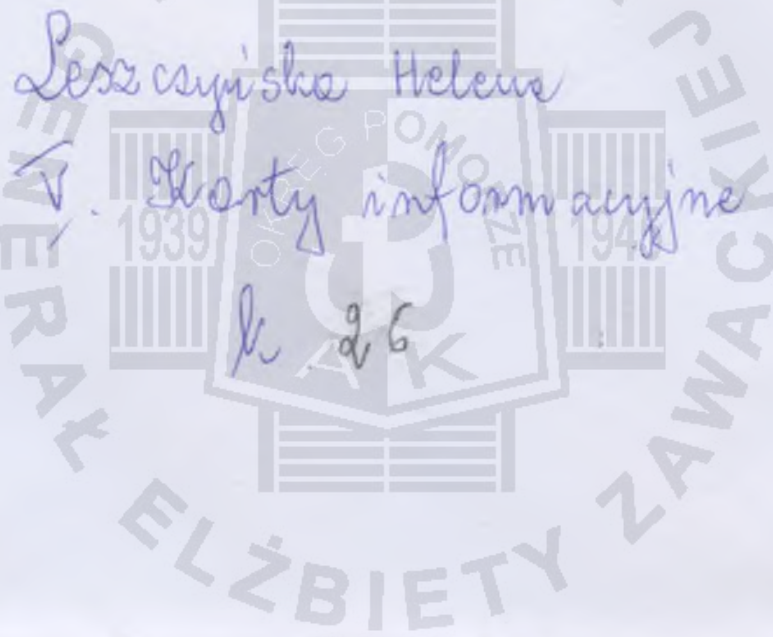
Kolumnę „Dziele i ludzie” redaguje STANISŁAW FRANKOWSKI

„Nowa” 31.05.2004r.

T. R. 515/515 Pom.

Tomu

Leszczyńska Helena
W. Karty informacyjne
k. 26

Rel. 515/P.

WSK - PK
Tornik

Leszczyńska Helena ps. "Janki"

Były gębie i Leszczyńska

1. Kier Kana "Wanda" odn. SK 7
nr 1912 nr Kana od 1941, Porsławce

2. Leszczyńska Janina starsze?
zamek podstawa z PKP W Tornik

1. 515 / Pom 2. wsk 2. Torun 3.
 4. Leszczyńska Helena 5 - z d. Kiedrzycki
 6 "Zanka" 7 Leszczyńska
 8 1939 OKREG POMORZE 1945
 10 A 11
 12. Inf. Jagielskiej Br.
 (K 82) K 255 / 18757 23181

to chyba... 575 WSK 3, 2
Leczenie w szpitalu "Franka" ~~Bydgoszcz?~~
Toruń

- 1) WSK 7, Lager, Kamps. do 1945
- 2) nadany SKZ Leczenie w szpitalu H "Wanda"
SKAZ nr 416 /i 18.12.1943
Leczenie Chyż.

nr 207 "Toruń Podgórze Przy Strzelniczy
Kwatera, Sanitariusz

zob. notatki nr 1/17 Franka - H. Leczenie w szpitalu 9-20

K 255-107 Porucznik Jędrzejewski
18757
14W / 23184

rod 515 9am

Tormi 4.

++
1986? Leszczyńska Helena

listy 2 25 II 84

Helena Leszczyńska, mamie ze mi 2 jej jest być w obwin
madel przesłane, 2 tygodnie to jaby do 3 nie potrafiła
złoty, stali miała miomig miom. a w wam potrafi
potrafiła zrobie orazem jak ja wzywam cielec
trudno było by ja poznać o co mi palmo a porocis
miała 2 miłych dzieci i starsze rodnic. Była to
mieszkanici odważne kobieta

Torun 5

Leonowiczka Helena u Stawek
 286 Leonowiczka Helena u Stawek z Kłodzka
 ma z podst. w me Rudaki z Karpacza (20)
 arenoway w 1943 w marcu z Wojtyłskim
 w związku z sprawą lipca 2 ml. z Tołaj Podgórz
 Leonowiczka też arenoway, ale została
 była zaproszona
 mieszka obecnie me Rubin Kowci 14
 do niej przyjechała w Rydzynie 14 F nr 8
 wzywająca parę dni z lipca
 mieszkała w Strachy 11517 pracowała
 w górnym kopalni w 95
 w odp. Em. papulki 27 V 79

Wypisy z kalendarza, na łamie 1006)

Leszczyńska ^{możesz się Pa w Kwisack Sam WSK} Tormin
Pl. 6
Wypis lipnowski POZ-PR v 43
(40006)
podpisanie z Leszczyński
Arrestowanie Tormin z Lipna
(Zbiórka v 1948 r)
Arrestowane najpierw Leszczyński Tomasz
na ul. Karkulskich z narodził się
Hinnacant się, że to jest adwersar, nie drzew po
Arrestowanie
Wypis z Leszczyński i Krajowego - podległość
Hinnacant Leszczyński Kolejowa (1 z adwersar
Lipna to opisał)
Wypis rodziców Leszczyński Rodziny
w Leszczyński kociat - umiała patrzeć problem
kryzys. narodził się patrzeć miłość z Lipna
cały wójt przysiężny przez Lipnowskie kolejarzy
Gerta pasuje na balkon, a one odwarści patrzeć
drzew się Leszczyński i Karkulskich kolejarzy, jakas

7.
Tomii

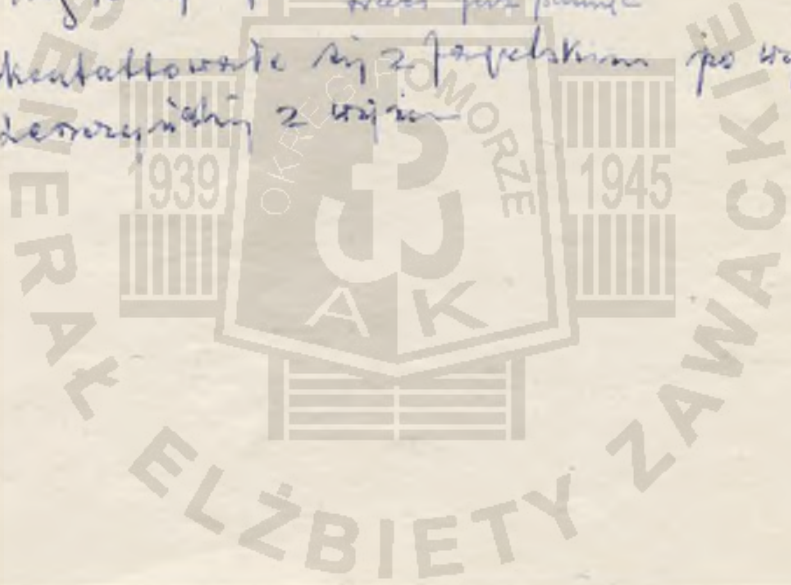
† Leontyna Helena pa. Janke
uczestniczka katech, uczestniczka kursów
sanitarnych; kilka razy pełniła rolę Toszani-
cali
sob. listy "Ezy" 86/191

0.200

575

8.

Democypnie Helene po Janie
 m. Por. J. jest mi ciotka w Grecji
 traci jej pamie
 zhenatowate sijn z jazykstwim po wojnie
 democypnie z wojnie

515/80

WSK-AR9.
Token

++

Seszyjska Helena ps. 'Jasna'

2 d. Kodytka

Towin Shakti my Stralicy

zam. Rubinska ul. Rydziska 14F m. 8

Helena Leszczyńska

- zaproszenia do nasz do domu
- H. w Warszawie & matka spaliły ogromne ilości gazetek i książki polskie w obecności kuzynów po uwolnieniu miasta: "Żbika"
- 7.05.43. w Warszawie & ojciec zabrana na Warty. Wędrówki sielanki pół roku.
- sielanki o ucieczce "Żbika" & Filipowicz, Nętkowski
- sielanki pisał pół roku & pisał w Warszawie? Ostrowski
- po wyjeździe & sielanki nosił paski & sygnalizację dla niemieckich na ul. Prostej do jak. Niemca podłoga. który je

Tornu

11

Leszczynska Helena ps. Janka

Wraz z mezem Tomaszem ps. Leszcz miała w domu melinę, gdzie były deponowane ulotki w ramach akcji "N", które przywoził Zych (kpt. Z. Jezioranski) i Zbik (Witkowski), który był kolejjarzem i jeździł na teren GG. Ulotki te w jez. niemieckim były wkładane do gazet, miesięczników i książek, które należało wrzucić do skrzynek ustawionych na dworcach, a przeznaczonych dla wojska niemieckiego na frontach. Wysyłało się również poczta pod adresy Niemców odznaczających się wrogim stosunkiem do Polaków. Wiosną w 1943r Leszcz została aresztowana, Gestapo założyło u nich "kocioł", wpadł również Zbik.

Została również aresztowana Helena Leszczynska, ale po 2 tygodniach zwolniono ją. W piwnicy w worku z ziemniakami miała ukryte ulotki, których Gestapo mimo rewizji nie znalazło. Kazali jej spalić książki polskie. Wtedy Janka kazała matce rozpalić piec i pod pozorem palenia książek zniszczyła ulotki, które całymi plikami wylatywały kominem. Nakazała swoim dzieciom Zbyszkowi i Krysi by zorganizowały zabawę z dziećmi sąsiadów i rozdeptywały ulotki.

Odwiedzając w więzieniu męża przenosiła od więźniów grypsy i wiadomości dla więźniów.

W 1943r podjęła ponownie prace konspiracyjne, uczeszczając w domu Ewy Jagielskiej na kursy sanitarne prowadzone przez zawodową pielęgniarkę Teresę. Jeździła do Kowalewa jako kurierka.

Kiedy Irena Jagielska musiała uciekać z domu, udzieliła jej tygodniowej kwatery. Po raz drugi przechowywała ją 2 tygodnie po aresztowaniu Rekina ppłk. J. Chylńskiego, kiedy poszukiwało ją UB.

Mimo, że miała starszych rodziców i dwoje małych dzieci, nigdy nie okazała leku i nie odmówiła pomocy.

4 06 95

Yvonne Nowakowskiej - Jagielskiej
Ewo

TORUN 12
AK

LESZCZYŃSKA

Lab. T. J. Jagielskiej - Narwik, Ko - 191

4/191

TORUN¹³
AK

LESZCZYŃSKA HELENA
ps. "JANICA"

dob. T. J. Jagielskiej - Newark, KO

8/11/94

Leszczyńscy Helena i Tomasz

Tomasz
AK

w 1943 r. kontakty organizacyjne utrzymywał
z nimi Józef Krajewski, m. in. przy pomocy
gazetek i ulotek. Wszyscy zostali aresztowani
przez gestapo 7.05.43 i osadzeni w więzieniu
na Kałach w Toruniu.

T.; Krajewski Józef - M-7M/1448 k.1

KP-VI/94

Tonni 15
2LJ2-111

Leninowsy , wojna z Tonni

W ich mieniarze zorganizowano punkt odbioru
materiiatow propagandowych (krypt. "N") przywioznych
z Udmury i Pomorcia.

Komunistow K. , Olasz Pomorne Armii Krajowej.
Od "Gumowidca" do WIN-u, WPH, 1993, nr 4(146),

s.80

ML6594

Tonuś 16
All

Leszczyński H., ps. „Janek”
była kwatera obywateli.

Komandosiński H., Olsztyń Pomorski Armii Krajowej.
Od „Gumolda” do LITW-u, LSPH, 1993, nr 4
(146), s. 76.

ML66 94

Leszczynska H.
"Jankes"

Pomone 17
212-AK
TORUN

- kumierka w Łączności Konspiracyjnej
Sztabu

B. Chrzanowski, "Konspiracja ...", str. 20

K.Wojt/VI.94.

ay

TORUN

18

LESZCZYNSKA H. ps. "Janka"

KO AK

listna

Kurierka Łączności Konspiracyjnej Sztabu KO ZWZ-AK Pom., obok: Anny Dulskiej, Barbary Dulskiej, Janiny Dulskiej, Kazimiery Bartel, Jadwigi Deruckiej, Marii Białej, Franciszki Gendaszek, K. Hoffmann, Ewy Jagielskiej, Ireny Jagielskiej, Leokadii Jagielskiej, M. Sypniewskiej.

Zr.: B. Chrzanowski, Konspiracja rządu RP w regionie nadbałtyckim (1939-1945), [w:] Walka podziemna..., s. 132.

MGr '94

Helena Leszczyńska

cd. z listu 1 - p. 20
- w 1944 r. ukazywała się u p. H. d. Jaena
Jagiłska.

Adres: H. Leszczyńska
Londonia - posz. 599 Pocz.

P.P.S.

L
3

Jorun

AK 2/1

na

Pomorze

LESZCZYŃSKA Helena

"Janika"

Łącznińska okręgu z Komenda
Główna

AK rozwój organizacyjny

red. K. Komorowski

wyd. Bellona D-wa 1996 s. 363

Jbrun BIP 22
Pmueta

Leszczyńska Helena „Jancka”
punkt odbioru wydatków akcji „N” nadsy-
Tanyeh z Włoy i Rumania

Stratalsuc infotm. PPP. Wwa 2003 s. 87

JN-K

HK 23
Jonin

LESZCZYŃSKA Helena
ps. "Janina"

Urodz. 17.7.1910 r. w Głowczewku pow. Bobrownice.
Zolporterka Akcji "P" ZG HK w Tomnie.
Przepracowała Kuchnię, ukrywała ich. Skrytkie-
lowa do woz. Sekcji Sanitariusz.

Zob. St. Biogr. Tomsp. Pomorskiej, T. 4, str. 93
Fund. „Archiwum Pomorskie HK”
Jonin, 1998 r.

U. Śliwa / 2001

a)

Toruni

Ak 24
Pomorze

LESZCZYŃSKA IT

ps. "Janka"
Kurierka obiegowa

1939

1945

Zob.

Krzysztof Komarowski
Konspiracja Pomorska 1939-1947
Leksykon
Wydawnictwo Mowus Orbis Gdańsk
1993
str. 26

Dkut
06 2003

a)

Toruni

Z.W.Z.FK
OKR. 25
Pomorze

Leszczyńska Helena
ps. "Janka"

Kurierka Tyczeńska, sekretarka kancelaryjna
biura Okr. Pomorskiego FK w Bydgoszczy

Leok. Bogdan Chrzaniowski } "Polka Podziemia na
Andrzej Gasiorowski } Pomorsku w l. 1939-45."
Krzysztof Steyer } str. 133

14.11.2006, Wyd. "Oskar" Polnord 2005 r.

Leszczyńska Helena

KO
AK 26

KW

ps. "Janka"

Mówi

zob. Sadowski Józef,
Mówi numer 31806,
W-wa 1988, s.183, poz. 53.

ARCHIWUM

Elżbiety Zawackiej

poz. 515 / Pom

data wpływu

III-1981

*Łam. ~~...~~
Tomasz Rubicki*

Toruń

++ p. J. J. J. J.

i Tomasz

Leszczyńska Helena

Leszczynska Helena.

